

ارزیابی استراتژیک اثرات نظام ارزی بانک‌ها و یکسان‌سازی نرخ ارز بر عملکرد بانک

تجارت

حسین نوروزی^۱، داریوش طهماسبی آقبلاغی^۲، خیرالله جاسم بچاری^۳^۱گروه مدیریت بازرگانی دانشگاه خوارزمی، تهران، ایران^۲دکتری گروه مدیریت بازرگانی دانشگاه تهران، تهران، ایران^۳کارشناس ارشد حسابداری دانشگاه امام جواد(ع)، تهران، ایران

تاریخ دریافت: ۱۴۰۰/۰۴/۰۹ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۰/۰۹/۰۹

Strategic Evaluation Of The Effects Of Banks' Foreign Exchange System And Exchange Rate Unification On The Performance Of Tejarat Bank

Hossein Norouzi¹, Dariush Tahmasebi Aghbelaghi², Khirollah Jasebchhari³

Assistant Professor, Business Management Dep, Kharazmi University, Tehran, Iran

Ph.D. of Business Management Dep., university of Tehran, Tehran, Iran

Msc. of Accounting, University of Emam Javad, Tehran, Iran

Received: (30/06/2021)

Accepted: (29/10/2021)

شناسه یکتا: <https://dorl.net/dor/>

Abstract

Today, banks, as the most important element of the financial market, play a very important role in the economies of countries, especially Iran, which relies on the banking system. The purpose of this study is to strategically evaluate the effects of the banking system of banks and unify the exchange rate on the performance of Tejarat Bank. This research is a correlational study and a Likert-scale five-item questionnaire has been used to collect data. The statistical population of the study is the heads and deputies of the northwest management of Tejarat Bank in Tehran. The statistical population of this study included 260 people, of which 152 people were selected by random sampling method and data were collected through questionnaires and library studies. Also, to test the research hypotheses, the structural equation model and especially the path analysis technique have been used and for this purpose, SPSS 17 and Smart PiLAS statistical software have been used. Findings of the research after path analysis showed that there is a significant relationship between exchange rate systems and exchange rate unification and also a significant relationship between exchange rate unification and banks' performance, but a significant relationship between foreign exchange systems and banks' performance clearly is not visible.

Keywords

Business Currency systems, exchange rate unification, strategic evaluation, bank performance.

چکیده

امروزه بانک‌ها به‌عنوان مهم‌ترین عنصر بازار مالی نقش بسیار مهمی را در اقتصاد کشورها، به‌ویژه ایران که بر نظام بانکی اتکا دارد، ایفا می‌کنند. هدف پژوهش حاضر ارزیابی استراتژیک اثرات نظام ارزی بانک‌ها و یکسان‌سازی نرخ ارز بر عملکرد بانک تجارت است. این پژوهش از نوع همبستگی است و برای گردآوری داده‌ها از پرسشنامه طیف پنج گزینه‌ای لیکرت استفاده شده است. جامعه آماری پژوهش، روسا و معاونین مدیریت شمال غرب بانک تجارت شهر تهران است. جامعه آماری این پژوهش شامل ۲۶۰ نفر بود که از این تعداد نمونه ۱۵۲ نفری به روش نمونه‌گیری تصادفی انتخاب شده و داده‌ها از طریق پرسشنامه و مطالعات کتابخانه‌ای گردآوری شده است. هم‌چنین جهت آزمون فرضیات پژوهش، مدل معادلات ساختاری و به‌ویژه تکنیک تحلیل مسیر به کار گرفته شده و به این منظور از نرم‌افزارهای آماری اسپس ۱۷ و اسمارت پی‌ال‌اس استفاده شده است. یافته‌های پژوهش پس از تحلیل مسیر نشان داد بین نظام‌های ارزی و یکسان‌سازی نرخ ارز رابطه معناداری وجود دارد و همچنین بین یکسان‌سازی نرخ ارز عملکرد بانک‌ها رابطه معناداری نشان داده می‌شود ولی رابطه معناداری بین نظام‌های ارزی و عملکرد بانک‌ها به‌وضوح قابل‌رؤیت نیست.

واژه‌های کلیدی

نظام‌های ارزی، یکسان‌سازی نرخ ارز، ارزیابی استراتژیک، عملکرد بانک

۱. مقدمه

بانک‌ها به‌عنوان واسطه‌ی مالی نقشی بسیار مهم در رشد و توسعه‌ی هر کشور ایفا می‌کنند؛ همچنین وجود ساختار بازار رقابتی، به‌طور فزاینده‌ای اهمیت ارزیابی بانک‌ها در جهت بهبود عملکرد و نظارت بر شرایط مالی آن‌ها را برجسته می‌کند (کوپر و همکاران، ۲۰۱۱)؛ به‌عبارت‌دیگر یک بخش بانکی پایدار، فضا را برای توسعه اقتصادی کشور و بهبود عملکرد فراهم می‌کند (تان، ۲۰۱۵). تغییر نرخ ارز، مجموعه‌ای از تغییرات متفاوت و حتی متضاد را در بخش خارجی و داخلی اقتصاد به همراه دارد که برآیند آن می‌تواند عملکرد اقتصاد کشور را تحت تأثیر مثبت یا منفی قرار دهد. تغییر نرخ ارز همچنین می‌تواند بر سطح عمومی قیمت‌ها و به‌تبع آن تورم نیز مؤثر است؛ بنابراین با توجه به پیامدهای گسترده تغییر نرخ ارز برای عملکرد اقتصاد ایران، مدیریت نرخ ارز اهمیت بسیار بالایی دارد (مجله اقتصادی، ۱۳۹۷). موضوع انتخاب نظام ارزی مناسب برای کشورهای درحال توسعه و توسعه‌یافته از مباحث مهم در ادبیات مالیه بین‌الملل است. اگرچه اقتصاددانان در خصوص مزیت‌ها و معایب نظام‌های ارزی مختلف، بحث‌هایی را مطرح نموده‌اند اما دلالت‌های اقتصادی این نظام‌های پولی و ترتیبات مختلف ارزی، موضوع ادبیات عبور نرخ ارز در سال‌های اخیر است (تیلور، ۲۰۰۰). نرخ ارز یکی از عوامل مهم تأثیرگذار بر اقتصاد و تعادل میان بخش‌های داخلی و خارجی آن است و تغییرات آن نقش مهمی در ایجاد نوسانات اقتصادی دارد، لذا عدم توجه به آن می‌تواند سبب نوسانات و آشفتگی‌های فراوانی در اقتصاد گردد. فعالیت بانک‌ها به دلیل ماهیت اقتصادی‌شان، ارتباط تنگاتنگی با نوسانات نرخ ارز داشته و عملکرد آن‌ها از نرخ ارز و نوسانات آن تأثیر می‌پذیرد (تهرانی و همکاران، ۱۳۹۴). البته موارد تجربی مختلفی نیز وجود دارد که افزایش نرخ حقیقی ارز روی رشد اقتصادی اثری منفی داشته است. همچنین این افزایش نرخ ارز می‌تواند روی فرصت‌های شغلی خصوصاً در بخش قابل‌مبادله، آثار مخربی داشته باشد (هوا، ۲۰۱۱). در شرایطی که افزایش نرخ ارز اسمی روی تجارت اثر منفی دارد، بهبود و اصلاح اندازه دولت و همچنین کیفیت قوانین می‌تواند مؤثر باشد. در این راستا، تشکیل اتحادیه‌های تجاری توسط کشورهای ذینفع می‌تواند آثار منفی نوسانات نرخ ارز را روی بخش‌های مختلف اقتصادی کاهش دهد (فورت و همکاران، ۲۰۱۲). همچنین انتخاب رژیم ارزی که موضوع پیچیده و دشواری است در اوایل قرن ۲۰ میلادی گزینه منتخب، پیوستن به نظام استاندارد طلا و در اوایل قرن ۲۱ میلادی گزینه منتخب، رژیم نرخ ارز شناور بود.

گزینه رژیم ارز شناور، گزینه‌ای که اکثر کشورهای پیشرفته آن را انتخاب کرده و در حال حاضر کشورهای نو ظهور حتی سعی می‌کنند که در استقرار آن از کشورهای پیشرفته پیشی بگیرند. کشوری دارای نظام ارزی مطلوبی است که عوامل بسیار زیادی در طرف عرضه ارز یا صادرات کالاها و خدمات متعدد و متنوع، ارز عرضه می‌کنند؛ بنابراین باید به این مسئله توجه کرد که منشا ارز آوری برای اقتصاد کشور متنوع باشد و صادرات طیف قابل ملاحظه‌ای از کالاها را شامل شود و در طرف تقاضا هم عوامل فراوان با کشش‌های معقول ارز تقاضا کنند (صلوی تبار و جلال نائینی، ۱۳۹۳). بانک‌ها به‌عنوان مهمترین عنصر بازار پولی، نقش بسیار مهمی را در اقتصاد کشور ایفا می‌کنند. با گسترش بازارهای مالی، فعالیت بانک‌ها و موسسات مالی ابعاد گسترده تری به خود گرفته و بدون شک توسعه اقتصادی بدون توجه به نقش بانکداری و بازارهای پولی امکان‌پذیر نیست. با عنایت به نقش نقش ویژه و حساس بانک‌ها در نظام اقتصادی کشور، بروز هر گونه تکانه، اختلال و یا ناکارآمدی در سیستم اقتصادی، مستقیماً بر فعالیت بانک‌ها و موسسات مالی تأثیر داشته و وقوع پدیده‌هایی نظیر تورم بالا و یا تکانه‌ها و نوسان‌های قیمتی شدید در سایر بازارها مانند ارز، به‌طور مستقیم و غیر مستقیم بر عملکرد بانک‌ها اثر گذار خواهد بود، ضمن آنکه به سبب وابستگی مالی بخش‌های تولیدی به این نهاد مهم اقتصادی، هر گونه ناکارآمدی و یا بروز بحران در نظام بانکی می‌تواند بخش‌های مختلف اقتصاد را با معضلات زیادی مواجه نماید (کریمخانی و همکاران، ۱۳۹۱). برای اینکه بتوان درک روشنی از سیاست‌های ارزی اقتصاد هر کشور داشت لازم است ابتدا با نظام‌های ارزی و عوامل تأثیرگذار بر آن شناخت کافی داشت لذا اهمیت این پژوهش از اینجا مشخص می‌شود که با استفاده از ارزیابی استراتژیک به بررسی اثرات نظام ارزی بر عملکرد بانک‌ها می‌پردازد، بنابراین اهداف اصلی پژوهش حاضر بررسی رابطه بین نظام‌های ارزی و یکسان‌سازی نرخ ارز و همچنین بررسی عملکرد بانک‌ها بر نظام‌های ارزی و یکسان‌سازی نرخ ارز می‌باشد. در جمع بندی پژوهشات انجام شده و به ویژه پژوهشات داخلی می‌توان بیان کرد که تا کنون بررسی مستقیمی در زمینه ارزیابی استراتژیک اثرات نظام ارزی بانک‌ها بر عملکرد آنها با استفاده از روش مدل ارائه شده صورت نگرفته است.

۲. مبانی نظری و پیشینه پژوهش

ارزیابی استراتژیک

تغییرات محیط با خبر شده و واکنش مناسب و سریع نشان دهد (باستانی، ۱۳۹۳). استراتژیک ابزاری است که سازمان می تواند بدان وسیله به هدف های بلند مدت خود دست یابد. به عبارتی دیگر استراتژی مجموعه ای از فعالیت های برای رسیدن به اهداف مورد نظر سازمانی می باشد (هوتانا و پلاس، ۲۰۰۵).

نظام های ارزی

بحث رژیم ارزی از مهم ترین و تاثیر گذار ترین مباحث در حوزه اقتصاد کلان و بین الملل است. نوع رژیم ارزی در هر کشوری مدیریت پولی و بازرگانی و تراز پرداخت ها و بخش بانکی و به طور کلی حوزه وسیعی از متغیرهای اقتصادی در هر کشور را تحت تاثیر قرار می دهد. از سوی دیگر، انتخاب نوع رژیم ارزی نیز به نوبه خود تحت تاثیر شرایط اقتصادی کشورهاست و جدا از آن صورت نمی پذیرد (بالتاجی و همکاران، ۲۰۱۸). اگرچه تفاوت هایی کمی در طبقه بندی نظام های ارزی وجود دارد، لیکن یکی از این طبقه بندی ها که توسط گاش و همکاران (۲۰۰۲) ارائه شده به این منظور مناسب تر ارزیابی می شود. بر این اساس جدول ۱ این طبقه بندی شامل ۵ زیر گروه و ۱۰ رژیم ارزی متفاوت است.

مفهوم ارزیابی از نظر لغوی واژه ارزیابی به معنی تعیین ارزش چیزی است (معین، ۱۳۷۱). به گفته برخی از صاحب نظران، ارزیابی با دو واژه ارزشیابی و سنجش مترادف می باشد و نمی توان بین این سه واژه تفاوت معنایی و مفهومی قائل شد. هانتیک و همکاران (۲۰۰۳) معتقدند که ارزیابی به تجزیه و تحلیل بازده و هزینه یک طرح پس از اجرای آن می پردازد. از دیدگاه الکین (۲۰۰۴) ارزیابی عبارت است از فراگرد تشخیص حیطة های تصمیم گیری مورد نظر، انتخاب نوع اطلاعات متناسب و گردآوری و تخلیص تحلیل به منظور تهیه گزارش مناسب برای تصمیم گیری. ارزیابی استراتژیک؛ در عصر اطلاعات و ارتباطات الکترونیکی، هر سازمانی با هر اندازه ای، با تغییرات و تحولات سریعی روبرو است و باید فعالیت های خود را طوری برنامه ریزی و مدیریت کند که در محیط متلاطم و بازار به شدت رقابتی موفقیت کسب کرده و تداوم حیات داشته باشد. با توجه به مفهوم استراتژیک این امر مستلزم بهره گیری از این نوع برنامه ریزی است. چرا که از یک طرف آینده نگر بوده و از طریق پیش بینی تحولات آتی اقدامات مناسب را تنظیم می کند از طرف دیگر گرایش به محیط داشته و ارتباط تنگاتنگ با آن دارد و از این لحاظ می تواند به سرعت از

جدول ۱: طبقه بندی نظام های ارزی در یک نگاه

طبقه بندی	نظام ارزی	ویژگی های اصلی
رژیم های میخکوب ثابت	دلاریزه کردن	یک پول خارجی به عنوان پول رایج به کار میرود، گرچه در برخی از موارد مسکوکات داخلی استفاده می شود. سیاست های پولی چنین کشوری تابع کشوری است که ارز آن کشور مورد مبادله قرار می گیرد (کشور لنگر). منافع اولیه ناشی از انتشار پول متعلق به کشوری است که آن را منتشر کرده است.
ترتیبات با پشتوانه دارایی های خارجی		نرخ ارز با نرخ برابری که در قانون مشخص شده به یک پول خارجی میخکوب می شود. در قانون حداقل میزان ذخایر بین المللی مشخص می شود. این میزان از ذخایر که توسط بانک مرکزی حفظ می شود، پشتوانه درصد مشخصی از حجم پولی است که قبلاً مقرر شده منتشر گردد.
اتحادیه پولی		گروهی از کشورها از یک پول مشترک که توسط بانک مرکزی منطقه ای چاپ شده استفاده م یکنند. سیاست های پولی در سطح منطقه ای تعیین می شود. منافع اولیه ناشی از انتشار پول (حق الضرب) به اتحادیه تعلق می گیرد. هیچ فرصتی برای تعدیل ارزش برابری به صورت داخلی یا خارجی وجود ندارد. مقامات پولی که پول رایج منتشر می کنند می توانند هر سیاست نرخ ارزی را دنبال کنند.
میخکوب به پول واحد		نرخ ارز به ارزش اولیه ثابت یک پول خارجی میخکوب شده است. بانک مرکزی انتظار دارد که تجارت در نرخ اعلامی صورت گیرد، اما این نرخ عموماً در مورد تعدل های اساسی (از طریق کاهش یا افزایش ارزش) قابل تعدیل است. هرچه ذخایر بانک مرکزی بیشتر باشد میزان اعتبار این رژیم بالاتر می رود، اما ذخایری که عموماً همه تعهدات داخلی را پوشش نمی دهد فضای لازم جهت اتخاذ سیاست های پولی احتیاطی را فراهم نمی کند.
میخکوب به سیدی از ارزها		مشابه میخکوب شدن به یک پول واحد است و فقط پول به سیدی شامل ۲ یا چند پول خارجی یا SDR میخکوب شده است. سید می تواند بر اساس ضوابط خاص یک کشور یا پول ترکیبی تعیین شود. برای سید یک کشور وزن ها ممکن است به صورت عمومی اعلام شود. ECU پیش تریا به صورت سری باشد و وزن ها می تواند ثابت یا متغیر باشد.
رژیم های میانه	رژیم های مشارکتی	از طریق همکاری بانک مرکزی ۲ کشور موافقت می شود که نرخهای ارز نسبت به یکدیگر به صورت دو جانبه و در محدوده از پیش تعیین شده ای حفظ شود. ابزارهای سیاستی شامل تعدیل سیاست های پولی داخلی و نیز مداخله (به صورت متناظر یا متناسب) است. ترتیبات نرخ ارز می توانند الزاماتی را بر سیاست تهای پولی تحمیل کنند که شدت آن به موقعیت نسبی پولهای مختلف در برابر یکدیگر بستگی دارد.

میخکوب خزنده	نرخ ارز بر اساس یک رویه قانونی تعیین میشود و نرخ ارز بر اساس نرخ تورم انتظاری یا واقعی که قبلا در قانون تعیین شده تعدیل می گردد. ارزش برابری می تواند با توجه به یک پول واحد یا سیدی از ارزشها تعیین شود. در برخی از موارد، رژیم میخکوب خزنده م ی تواند بر رژیم ارزی که نرخ ارز را در دامنه معینی تعیین می کند، ترکیب شود. بر اساس خصوصیات ویژه ای (نظیر درجه تعدیل و طول زمان بین تعدیلات) اینکه سیستم بیشتر شبیه رژیمهای ثابت یا شناور است تعیین می گردد.
قلمرو یا نوار هدف	اجازه داده م ی شود که نرخ ارز در یک محدوده از پیش تعینی نشده نوسان کند، نقاط حدی که در مورد رژیم ارزی نوار هدف تعیین می شود در مورد رژیم قلمرو هدف یک هدف سیاستی است و از طریق دخالت بانک مرکزی مورد حمایت قرار م یگیرد. بانک مرکزی ممکن است تنها در بخشی از این محدوده به منظور جلوگیری از فشار بیشتر بر دامنه تعیین شده دخالت کند. در مواردی، رژیم نرخ ارز نوار هدف با میخکوب خزنده ترکیب م ی شود (نوار خزیدن). درجه انعطاف پذیری از طریق وسعت نوار یا قلمرو هدف تعیین می شود.
رژیمهای شناور مدیریت شده شناور	نرخ های ارز آزاد هستند تا بر اساس عرضه و تقاضا نوسان کنند؛ مقامات دیدگاهی درباره سطح مطلوب و مسیر نرخ ارز و میزان دخالت دارند، اما حد و مرزها با دخالت قانونی محدود نم ی شوند. اغلب این رژیم ارزی با یک لنگر اسمی مستقل نظیر هدفگذاری تورم همراه می شود.
شناور مستقل	نرخ ارز در بازار بر اساس عرضه و تقاضای روزانه ارز و با دخالت کم یا بدون دخالت رسمی تعیین می شود. به ذخایر رسمی یا نیازی نیست یا نیاز به آن کم است. رژیم نرخ ارز هیچ محدودیتی را بر اساس سیاست های پولی اعمال نمی کند و اغلب از چارچوب هدفگذاری نرخ تورم پیروی می شود.

منحصر به فرد هر کشوری نیز ممکن است تاثیرات قابل توجهی بر فرآیندهای تصمیم گیری در مورد رژیم های ارزی داشته باشد (کتسیانس، ۲۰۱۸). همچنین در یک طبقه بندی کلی که توسط کلاسون و همکاران (۲۰۰۳) انجام شده بود رژیم های ارزی را به شکل جدول ۲ زیر نمایش داده بوده اند.

مولفه های موثر در انتخاب رژیم ارزی

در انتخاب رژیم ارزی مولفه هایی چون سیاست های کلان اقتصادی، اعتبار مقامات پولی، بی ثباتی و ناهماهنگی نرخ ارز و آسیب پذیری رژیم های ارزی در برابر بحران و شوک های اقتصادی از عناصر مهم محسوب می شوند. برای تصمیم گیری در مورد رژیم نرخ ارز مناسب همه این عوامل باید مدنظر قرار گیرد، علاوه بر این موارد ویژگی های

جدول ۲: انواع رژیم های ارزی (کلاسون و همکاران، ۲۰۰۳)

رژیم های ارزی ثابت	رژیم های ارزی میانه	رژیم های ارزی شناور
اتحادیه پولی	میخکوب قابل تعدیل	شناور مدیریت شده
نظام ارزی ثابت مبتنی بر دارایی های خارجی	میخکوب خزنده	
نظام کاملا ثابت	میخکوب به سیدی از ارزشها	شناور آزاد
	منطقه یا دامنه هدف	

یکسان سازی نرخ ارز

از اوایل دهه ۱۳۸۰ نرخ ارز یکسان سازی و حتی تا چند سال هم ادامه دار شد. در اواخر این دهه به دلایلی از جمله تشدید تحریم ها و کاهش منابع ارزی در اختیار این سیاست از بین رفت و بار دیگر بازار ارز ایران شاهد دو و حتی سه نرخ شد، اما بعد از این بود که بار دیگر بانک مرکزی معتقد بود باید سیاست تک نرخی شدن ارز در دستور کار قرار گیرد (خیابانی و همکاران، ۱۳۸۱). به گزارش ایسنا با این حال در حدود سه سال اخیر بانک مرکزی به طور جدی تری موضوع یکسان سازی نرخ ارز را مطرح و از سیاست های اصلی خود اعلام کرد، ولی مشروط به این بود که باید شرایط و زمینه های لازم برای آن فراهم شود، به گونه ای که تا قبل از اجرایی شدن برجام و لغو تحریم در پایان سال ۱۳۹۴، رئیس کل بانک مرکزی بارها تاکید کرده بود شاهد این رویداد خواهیم بود. سال ۱۳۹۶ در حالی آغاز و در

ابتدای آن انتخابات ریاست جمهوری برگزار شد که بعد از شکل گیری دولت دوازدهم رئیس کل بانک مرکزی به صراحت اعلام کرد تنها برنامه کلیدی جامانده بانک مرکزی در دولت یازدهم تک نرخی کردن ارز بوده و همچنان برای اجرای آن مصر هستند، اما دیگر زمان مشخصی از سوی بانک مرکزی برای یکسان سازی نرخ ارز اعلام نشد و تنها آن را مشروط به مهیا شدن شرایطی می دانند که موجب پایداری در اجرای این سیاست باشد. با ارائه لایحه بودجه ۱۳۹۷ به مجلس در بخش اعتبارات منابعی حدود ۱۰۰ میلیارد تومان تعیین شد که هدف آن تعهدات ناشی از یکسان سازی نرخ ارز اعلام شده است، در نگاه اول میتوان اینگونه استنباط کرد که شاید یکسان سازی در سال آینده به طور حتم اجرایی می شود که برای جبران اجرای آن حدود ۱۰۰ میلیارد تومان هم منابع در نظر گرفته اند، ولی رئیس کل بانک مرکزی این را هم دلیلی برای اعلام زمانی

مشخص برای یکسان سازی نرخ ارز ندانسته و پیش بینی زمانی ندارد. وی تاکید دارد که وقتی زمینه های لازم آماده شود در این باره اقدام خواهد کرد که از نگاه وی مهم ترین موضوع همان عادی شدن روابط بانکی در حوزه بین الملل و گسترش روابط کارگزاری بانک ها خواهد بود (احمد فرهادی، ۱۳۹۷). از جمله اینکه قانون تک نرخی کالا در کوتاه مدت انجام پذیر نیست. قانون تک نرخی نیازمند آریترائز کامل کالا است. این بدین معنی است که اشخاص قادر باشند که هر کالایی را وارد و صادر کنند. این کالا باید در عین یکسان بودن از لحاظ کیفی در کشورهای مختلف، قیمت های مختلفی داشته باشد. فرض این شرایط در کوتاه مدت دشوار است. از سویی بازار داخلی کشورها به دلیل تعدد وجود خرده فروش ها و واسطه های فروش، با تفاوت قیمت روبه رو است. دیگر اینکه فرض بر این است که دولت ها در تعرفه های گمرکی، سهمیه های تجاری، مالیات و شرایط محدود کننده ای از این دست دخالت نکنند (پیتر و بیزنس، ۲۰۱۸).

عملکرد بانکها

فعالیت بانک ها به دلیل ماهیت اقتصادی شان، ارتباط تنگاتنگی با نوسانات نرخ ارز داشته و عملکرد آنها از نرخ ارز و نوسانات آن تاثیر می پذیرد (تهرانی و همکاران، ۱۳۹۴). ترکیب و نوع دارایی ها، حجم و نوع سپرده ای سرمایه گذاری بانک ها و مطالبات آنها بر عملکرد مالی و سطح سودآوری بانک ها موثر است. بودی و همکاران (۲۰۱۵) با استفاده از تکنیک برآورد حداقل مجذورات به این نتیجه رسیدند که نوسانات نرخ ارز نرخ بهره خزانچه نرخ پس انداز و تولید ناخالص داخلی در غنا ۷۸ درصد تغییرات در حجم سپرده ها را توضیح می دهند. باهولی و همکاران (۲۰۱۵) با استفاده از تحلیل رگرسیون چند متغیره نشان دادند که نرخ ارز تاثیر مثبتی روی افزایش وام های غیر جاری به ویژه در کشورهای وارد کننده دارد و به این نتیجه رسیدند که ریسک نرخ ارز اثر معناداری روی عملکرد و سودآوری بانک های مورد بررسی مثبت و معنادار است. افزایش ارزش دارایی های ارزی خود موجب تقویت پول ملی می شود. بنگاه های مالی و بانک های مرکزی با مدیریت ذخایر ارزی خود می توانند ضمن آریترائز به تقویت برابری پول خود با سایر ارزها اقدام کنند. در یکی از معاملات این بخش که به «برابری بهره پوشش یافته» (CIRP) موسوم است، اگر کاهش قیمت قابل انتظار توسط تفاوت نرخ بهره جبران شود بنگاه ها می توانند از آریترائز استفاده کنند (لوتر و سالت، ۲۰۱۷). در شرایطی که در برابر ریسک نوسان نرخ ارز رفتاری خنثی وجود داشته باشد، (بدون پوشش نرخ بهره)

تفاضل نرخ بهره داخلی و خارجی برابر است با تغییر انتظاری نرخ ارز. اگر نرخ انتظاری ارز از نرخ فعلی بیشتر باشد انتظار داریم که کاهش آتی ارزش پول داخلی با افزایش انتظاری ارزش پول خارجی برابر باشد و اگر نرخ انتظاری ارز از نرخ فعلی کمتر باشد انتظار داریم که افزایش آتی ارزش پول داخلی با کاهش انتظاری ارزش پول خارجی برابر باشد. در شرایط گریز از نوسان نرخ ارز سازوکار پوشش نرخ بهره به کار می آید. با انجام دادوستد تامین در بازار سلف ارز افراد خود را از ریسک تغییرات نرخ ارز مصون می دارند. در این صورت نرخ سلف ارز باید جانشین نرخ انتظاری ارز در معامله برابری نرخ بهره شود (بلو و همکاران، ۲۰۱۸).

نظام های ارزی و یکسان سازی نرخ ارز

نظام های ارزی مفصل ارتباطی میان اقتصاد داخلی با اقتصاد جهانی است و از متغیرهای مهم در نظام های اقتصادی بشمار می روند. یکی از سیاست های ارزی مهم طی سال های اخیر، سیاست یکسان سازی نرخ ارز است که اجرای این سیاست می تواند بر متغیرهای اقتصادی نظیر تورم، بیکاری، تولید و ... تاثیر گذار بوده و در نتیجه شرایط لازم را برای ثبات یا بی ثباتی اقتصادی فراهم می آورد. در نظام های ارزی که بر استمرار یکسان سازی نرخ ارز و هدف گذاری آن تاکید می نمایند، انتظار بر این است که همبستگی بین تغییرات نرخ ارز بالا باشد (میشکین، ۲۰۱۷). در نظام های ارزی که انحرافات نرخ تورم بیشتر است، تکانه های واردی به سیاست پولی بیشتر بوده و هر تغییری در نرخ ارز دارای تاثیر گذاری بیشتری بر قیمت کالاهای داخلی خواهد بود (جوتیلا و کرهونن، ۲۰۱۶). مهمترین هدف یکسان سازی نرخ ارز، حذف رانت اقتصادی ناشی از شکاف نرخ ارز رسمی و غیر رسمی و فساد ناشی از اجرای سیاست چندگانگی نرخ ارز است. دومین هدف از اجرای یکسان سازی نرخ ارز، شفاف سازی ساختار مالی دولت هاست. علاوه بر این، یکسان سازی نرخ ارز در چارچوب یک نظام ارزی قاعده مند می تواند حفظ قدرت رقابت صنایع داخلی با صنایع خارجی را تضمین کند. در سطح بنگاهی، یکسان سازی نرخ ارز باعث شفافیت صورت های مالی بنگاه ها بویژه بنگاه های بوری می شود. بر این اساس سرمایه گذاران در ارزیابی ارزش سهام بنگاه ها، به دور از هر گونه سردرگمی و ابهام اقدام به تصمیم گیری می کنند؛ بنابراین مهمترین اثر یکسان سازی نرخ ارز، ارتقای سطح شفافیت در بازار است. دست آخر اینکه یکسان سازی نرخ ارز رقابت پذیری بنگاه های خصوصی را در رقابت با بنگاه های دولتی بهبود می بخشد (حسکوئی، ۱۳۹۶). نظریه های

موجود درباره نظام های ارزی بیان می کنند که نظام های ارزی برای رسیدن به اهدافی چون ثبات بخش حقیقی، تورم پایین و ثبات مالی تا حد زیادی به سازو کارهای پولی وابسته است. تفسیر مرسوم از تاریخچه سیاست پولی بیان می کند هدف گذاری تورمی، هدف گذاری پولی و نظام های ارزی چارچوب های رقیب برای سیاست گذاری هستند (والش، ۲۰۰۹). لینگ و همکاران (۲۰۱۴) به بررسی اینکه آیا عملکرد ۲۲ بانک بزرگ تجاری ایالات متحده از نوسان های نرخ ارز خارجی در طی یک دوره ۴۰ ساله (۱۹۷۸-۲۰۰۸) متاثر شده اند یا نه پرداختند. آن ها دریافتند که در ایالات متحده، عملکرد بانک های بزرگی که در معرض ریسک نوسان های نرخ ارز خارجی قرار دارند، به نسبت ارزش دلاری سبدهای بازاری، سایر ارزها بستگی دارد. آن ها بیان می کنند که این نتایج می تواند به طور بالقوه برای کاهش برخی از این خطرات و یا تغییر در پرتفوی سرمایه گذاری، با توجه به جنبش های مختلف ارز خارجی استفاده شود. با توجه به روابط و پژوهشات پیشین بین متغیر نظام های ارزی و یکسان سازی نرخ ارز می توان فرضیه اول پژوهش حاضر را به شرح زیر مطرح کرد:

فرضیه ۱: بین نظام های ارزی و یکسان سازی نرخ ارز رابطه ای معنادار است.

یکسان سازی نرخ ارز و عملکرد بانک ها

در هر حال یکسان سازی نرخ ارز ابعاد مختلفی را به همراه دارد که جدای از اهمیت کاهش شکاف قیمتی دو نرخ و تامین ارز کافی با توجه به روابط کارگزاری بانک ها، تبعات بعد از اجرای آن به ویژه حذف ارز مبادله ای که در کالاهای مختلف و تاثیر گذار اتفاق می افتد، موضوعی مورد توجه است که دولت باید در جریان این سیاست برنامه های لازم را به منظور کنترل شرایط پس از آن داشته باشد. در حال حاضر با توجه به این که بانک مرکزی برای حذف ارز مبادله ای در برخی بخش ها ورود کرده حتی جو روانی ناشی از آن خود عاملی برای افزایش قیمت آن کالاها بوده است (خیابانی و همکاران، ۱۳۸۱). در پژوهش انجام شده در سال ۲۰۰۳ از سوی صندوق بین المللی پول از طبقه بندی عملی رژیم های ارزی استفاده شده است. این طبقه بندی به جای اینکه مبتنی بر تعهدات رسمی و قانونی بانک مرکزی باشد بر عملکرد واقعی آنها استوار است. نتایج این مطالعه حاکی از آن است که رژیم های ارزی تثبیت شده، منافع اندکی بر حسب عملکرد رشد یا تورم، برای بازارهای نو ظهور به همراه داشته اند. خداداد کاشی و همکاران (۱۳۹۵)، به بررسی تاثیر عناصر ساختاری همچون تمرکز، موانع ورود،

تفاوت کالا و صرفه های مقیاس بر سودآوری و عملکرد صنعت بانکداری پرداختند. نتایج حاکی از آن است که رابطه U معکوس بین تمرکز و تبلیغات برقرار است؛ به عبارت دیگر، در سطوح پایین تمرکز، شدت تبلیغات کم و با افزایش تمرکز بر شدت تبلیغات افزوده شده و در نهایت در سطوح بالای تمرکز، مجدداً شدت تبلیغات کاهش می یابد. لاگات و همکاران (۲۰۱۶) در پژوهشی با عنوان تاثیر نوسان های نرخ ارز خارجی بر عملکرد مالی بانک های تجاری ذکر شده در بورس اوراق بهادار نایروبی کتیا، به بررسی تاثیر آزاد سازی نرخ ارز خارجی بر عملکرد مالی بانک های تجاری پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار نایروبی کتیا طی سال های ۲۰۱۳-۲۰۰۶ پرداختند. در این پژوهش از ضریب همبستگی پیرسون انی استفاده شده است. نتایج این مطالعه نشان داد که رابطه مثبت و معنی دار بین نرخ ارز و شاخص های عملکرد مالی وجود دارد. کمیجانی و همکاران (۱۳۹۲) در پژوهش به بررسی نقش سطوح توسعه مالی در رابطه بین نوسان های نرخ ارز و رشد بهره وری نیروی کار پرداختند. در این بررسی که بر روی ۳۶ کشور در حال توسعه در دوره زمانی ۲۰۱۰-۱۹۸۰ بر اساس برآورد الگوی پانل پویا انجام شد، به این نتیجه دست یافتند که اثر نوسان های نرخ ارز بر رشد بهره وری نیروی کار در سطح توسعه مالی پایین منفی بوده و از یک سطح توسعه مالی به بالا اثر نوسان های نرخ ارز مثبت خواهد بود. با توجه به آنچه بیان شد، می توان گفت تاثیر یکسان سازی نرخ ارز بر سایر متغیرها در پژوهش های پیشین به تایید رسیده است، از این رو فرضیه دوم پژوهش به شرح زیر مطرح می شود.

فرضیه ۲: بین یکسان سازی نرخ ارز و عملکرد بانک ها رابطه ای معنادار است.

نظام های ارزی و عملکرد بانک ها

فعالیت بانک ها به دلیل ماهیت اقتصادی شان، ارتباط تنگاتنگی با نظام های ارزی و نوسانات ناشی از آن داشته و عملکرد آنها از نرخ ارز و نوسانات آن تاثیر می پذیرد (تهرانی و همکاران، ۱۳۹۴). اوچن (۲۰۱۳) با بهره گیری از رهیافت داده های پانل در زمینه ارزیابی معتبر بودن نظام های ارزی در دو گروه از کشورهای با نظام ارزی تثبیت شده و شناور مستقل طی سال های ۱۹۹۰-۲۰۰۸ به این نتیجه می رسد که در کشورهای با درجه باز بودن اقتصاد پایین، نظام ارزی تثبیت شده و در کشورهایی که نظام پولی مبتنی بر هدف گذاری تورمی را تجربه نموده اند، نظام ارزی شناور مستقل به عنوان نظام ارزی بهینه و معتبر محسوب می شود. باهولی و همکاران (۲۰۱۵) با استفاده از تحلیل

آگبجا، آدلکان و اودی (۲۰۱۶) به این نتیجه رسیدند که ریسک نرخ ارز اثر معناداری روی عملکرد و سودآوری بانک‌ها داشته است. سیمپو و گایل (۲۰۱۵) در مقاله خود به این نتیجه رسیدند که اثر نرخ ارز روی سودآوری بانک‌های مورد بررسی مثبت و معنادار است. اسحاق (۲۰۱۵) نشان داد که رابطه مثبتی بین تغییرات نرخ ارز و سود پس از مالیات موسسات مالی به ویژه بانک‌ها در نیجریه وجود دارد. همچنین آنها بین نظام‌های ارزی و عملکرد بانک‌ها نیز رابطه مثبت و معناداری گزارش کردند. بر این اساس فرضیه سوم پژوهش حاضر مطرح می‌شود:

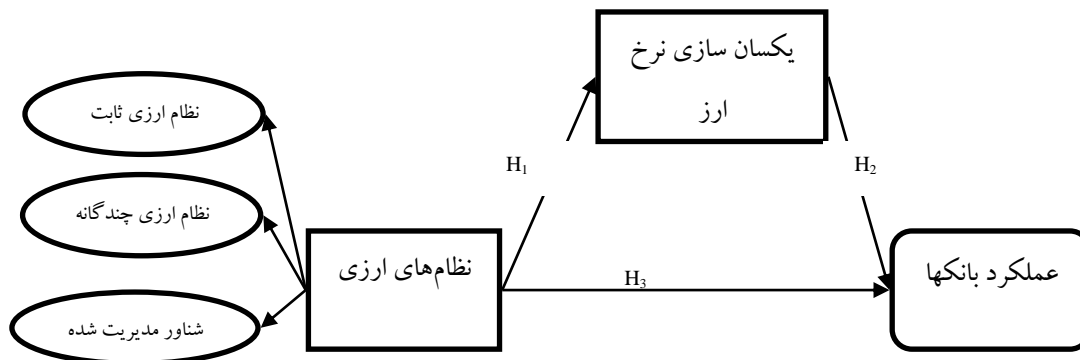
فرضیه ۳: بین نظام‌های ارزی و عملکرد بانک‌ها رابطه ای معنادار است.

جدول ۳ متغیرهای اصلی این پژوهش که از ادبیات پژوهش استخراج شده اند را نشان می‌دهد و بر اساس این جدول، مدل مفهومی به شرح شکل ۱ ارائه می‌شود.

رگرسیون چند متغیره نشان دادند که نرخ ارز تاثیر مثبتی روی افزایش عملکردبانک‌ها به ویژه در کشورهای واردکننده دارد. آکینلو و همکاران (۲۰۱۴) نیز با استفاده از رگرسیون لگاریتمی به این نتیجه رسیدند که در نیجریه نرخ ارز در بلند مدت اثر مثبتی روی وام‌های غیر جاری دارد و در کوتاه مدت نیز از عوامل اصلی تعیین کننده وام‌های غیر جاری است. تاوولاس و همکاران (۲۰۰۸) پس از تحلیل رویکردهای مختلف شناسایی نظام‌های ارزی و انتقادات وارده بر آن‌ها، نشان می‌دهند، نتایج حاصل از این شناسایی‌ها همبستگی چندانی با یکدیگر ندارند. آنها برای تاکید، در بررسی موردی نیز نشان می‌دهند دو کشور آلمان و ایتالیا تحت رویکردهای متفاوت، به صورت‌های ناسازگار دسته بندی می‌شوند. بر اساس مطالعات انجام شده توسط صندوق بین‌المللی پول در سال‌های ۱۹۹۹ و ۲۰۰۳، کشورهای با رژیم‌های نرخ ارز تثبیت شده و میانه بیشتر در معرض بحران‌های مالی و پولی مانند بحران بدهی‌ها، توقف ناگهانی ورود سرمایه یا بحران‌های بانکی قرار دارند.

جدول ۳: متغیرهای برگرفته از ادبیات پژوهش

متغیرهای پژوهش	برگرفته از ادبیات پژوهش	ارتباط بین متغیرهای مستقل و وابسته و میانجی	برگرفته از ادبیات پژوهش
نظام‌های ارزی	ریور و وهررا (۲۰۱۴)	نظام‌های ارزی و یکسان سازی نرخ ارز	علاوی تبار و جلال ضیایی (۱۳۹۳)
یکسان سازی نرخ ارز	ادوارد (۲۰۱۸)	یکسان سازی نرخ ارز و عملکرد بانکها	ذوالفقاری و مهدی بهرام سجادی (۱۳۹۵)
عملکرد بانکها	آدلکان و اودی (۲۰۱۶)	نظام‌های ارزی و عملکرد بانکها	خداداد کاشی و همکاران (۱۳۹۵)

شکل ۱. مدل مفهومی پژوهش

شمالغرب بانک تجارت شهر تهران است. طبق جدول مورگان کرجسی از جامعه آماری ۲۶۰ نفر نمونه انتخابی ۱۵۲ نفر انجام گرفت و روش نمونه‌گیری در این پژوهش به صورت تصادفی بوده است. ابزار گردآوری داده‌های این پژوهش، پرسشنامه می‌باشد. برای تعیین روایی پرسشنامه پژوهش، از روش اعتبار محتوای صوری استفاده گردید. برای این منظور پرسشنامه طراحی شده در اختیار تعدادی از اساتید دانشگاه قرار داده شد و از آنها خواسته شد تا نظر خود را در مورد روایی پرسشنامه بیان فرمایند. پس از جمع‌آوری

۳. روش شناسی پژوهش

پژوهش حاضر از حیث هدف کاربردی است و از حیث نحوه گردآوری داده‌ها از نوع پژوهشات توصیفی از شاخه مطالعات میدانی به‌شمار می‌رود و از حیث ارتباط بین متغیرهای پژوهش از نوع همبستگی قلمداد می‌شود. همچنین روش انجام پژوهش به صورت پیمایشی است. مهم‌ترین مزیتی که پژوهشات پیمایشی دارند قابلیت تعمیم نتایج آنها است (نرگسیان، طهماسبی آقبلاغی و دیندار، ۱۳۹۳). جامعه آماری پژوهش حاضر روسا و معاونین مدیریت شعب

بیش از نیمی از واریانس شاخص‌های (متغیرهای آشکار) خود را به طور متوسط توضیح دهد. با توجه به این که در این پژوهش شاخص میانگین واریانس استخراج شده برای تمامی متغیرهای پژوهش بالای ۰/۵ است، لذا روایی همگرایی متغیرهای مدل تأیید می‌شود. برای آزمون فرضیه‌ها و مدل مفهومی پژوهش از روش مدل‌سازی معادلات ساختاری (روش حداقل مربعات جزئی) به کمک نرم افزار اسمارت پی ال اس استفاده شده است. جدول ۴ تعداد گویه‌ها و نتایج پایایی پژوهش حاضر را نشان می‌دهد.

نظرات، پرسشنامه نهایی طراحی گردید. برای سنجش پایایی (اعتماد) پرسشنامه پژوهش از متداول‌ترین روش ارزیابی پایایی پرسشنامه یعنی ضریب آلفای کرونباخ استفاده شد. ضریب آلفای کرونباخ برای کل پرسشنامه نیز برابر با ۰/۸۳٪ بوده که ضریب مناسبی می‌باشد و حاکی از آن است که پایایی ابزار پژوهش در سطح مناسبی قرار دارد. به منظور محاسبه روایی همگرا، از معیار میانگین واریانس استخراج شده (AVE) استفاده شد. اگر AVE حداقل برابر با ۰/۵ باشد، بیانگر آن است که متغیرها از روایی همگرایی مناسبی برخوردارند. به این معنی که یک متغیر پنهان قادر است

جدول ۴. متغیرهای پژوهش و منابع استخراج گویه‌ها و نتایج پایایی ابزار گردآوری داده‌ها

متغیر	گویه‌ها	طیف	منبع استخراج گویه‌ها	AVE	CR	ضریب آلفای کرونباخ
نظام‌های ارزی	۶	پنج گزینه‌ای لیکرت	محقق ساخته	۰/۶۸	۰/۸۲	۰/۷۷
یکسان‌سازی نرخ ارز	۱۶	پنج گزینه‌ای لیکرت	الهی‌ارزاده (۱۳۹۳)	۰/۵۰	۰/۸۵	۰/۸۱
عملکرد بانکها	۶	پنج گزینه‌ای لیکرت	مارتینز و همکاران (۲۰۱۵)	۰/۴۴	۰/۸۸	۰/۸۹
کل پرسشنامه	۲۸					

به‌خوبی با عملکرد بانکها و نظام‌های ارزی آشنا هستند و این شناخت بالا اعتبار پاسخ‌ها را در این پژوهش بالا می‌برد. از طرفی سابقه کاری افراد پاسخ‌دهنده شامل ۵۱/۹۴ درصد دارای سابقه کاری ۵ تا ۱۰ ساله، ۳۵/۰۶ درصد دارای سابقه کاری ۱۰ تا ۲۰ سال و ۱۱/۶۸ درصد دارای سابقه کاری ۲۰ تا ۳۰ ساله می‌باشند.

یافته‌های پژوهش

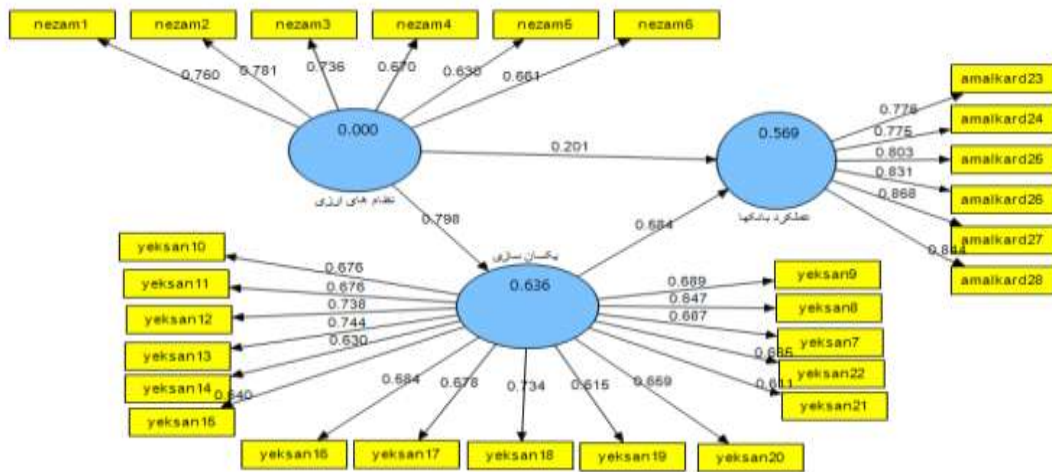
آمار توصیفی متغیرهای جمعیت شناختی نشان داد که ۸۰/۵۲ درصد پاسخگویان مرد و ۱۹/۴۸ درصد زن هستند. حدود ۱۲/۹۸ درصد دارای تحصیلات فوق‌دیپلم، ۵۴/۵۴ درصد لیسانس، ۲۹/۸۷ درصد دارای مدرک فوق‌لیسانس و ۲/۵۹ درصد دکتری می‌باشند؛ بنابراین می‌توان نتیجه گرفت که اکثر پاسخ‌دهندگان دارای تحصیلات بالا هستند و

جدول ۵. اطلاعات توصیفی متغیرهای پژوهش

نام متغیر	میانگین	انحراف معیار	کشیدگی	چولگی
نظام‌های ارزی	۳/۷۱	۰/۸۵	۰/۳۵۵	-۰/۲۵۹
ثابت	۳/۴۸	۰/۸۲	-۰/۷۹۴	-۰/۳۳۹
چندگانه	۳/۶۱	۰/۷۵	۰/۲۳۴	-۰/۲۵۴
شناور مدیریت شده	۳/۴۴	۰/۸۰	-۰/۴۳۵	۰/۲۲۳
یکسان‌سازی نرخ ارز	۳/۵۶	۰/۹۷	۱/۸۶	-۱/۷۶
عملکرد بانکها	۲/۷۰	۰/۹۵	-۰/۷۶۵	-۱/۶۸۲

همانطور که در جدول ۵ نشان می‌دهد، بالاترین میانگین مربوط به نظام‌های ارزی و بالاترین انحراف معیار مربوط به یکسان‌سازی نرخ ارز می‌باشد. همچنین شاخص‌های چولگی و کشیدگی نیز نشان می‌دهند که داده‌های پژوهش دارای توزیع نرمال می‌باشند. از تحلیل مسیر برای بررسی

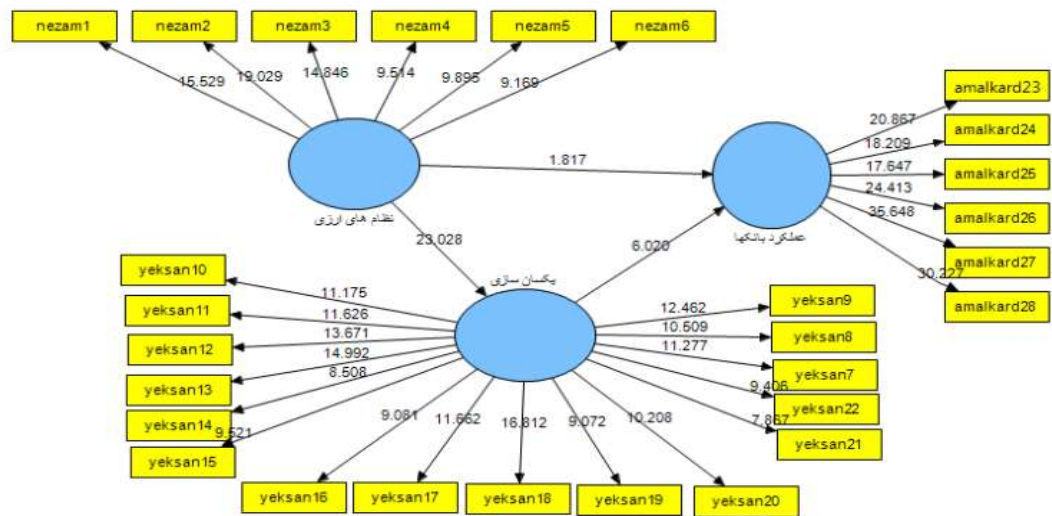
فرضیه‌های پژوهش با کمک نرم‌افزار smart pls استفاده شده است. نمودارهای ۱ و ۲ ضریب مسیر استاندارد و ضریب معناداری مربوط به فرضیه‌های پژوهش را نشان می‌دهد.

نمودار ۱. تحلیل مسیر

وابسته بیشتر می باشد؛ بنابراین می توان گفت که متغیر مستقل روی هم رفته توانسته اند (۰/۷) از واریانس متغیر وابسته را تبیین کنند. درصد باقیمانده مربوط به خطای پیش بینی می باشد و می تواند شامل دیگر عوامل تاثیر گذار بر این متغیر باشند که در این پژوهش آنها در نظر گرفته نشدند.

اعداد داخل بیضی شاخص ضریب تعیین می باشند. ضریب تعیین (R^2) بررسی می کند درصد از واریانس یک متغیر وابسته توسط متغیر (های) مستقل تبیین می شود؛ بنابراین طبیعی است که این مقدار برای متغیر مستقل مقداری برابر صفر و برای متغیر وابسته مقدار بیشتر از صفر باشد. هر چه این میزان بیشتر باشد، ضریب تاثیر متغیرهای مستقل بر

نمودار ۲. ضریب معناداری

مقدار ۱/۹۶ بیشتر است که این مطلب حکایت از معنی دار بودن روابط متغیرها در سطح اطمینان ۹۵ درصد داشته و باعث تأیید صحت رابطه ی بین این سازه ها می شود. در این پژوهش پس از تجزیه و تحلیل داده ها با استفاده از ضریب استاندارد و ضریب معناداری نتایج تأیید یا عدم تأیید هر یک از فرضیه های پژوهش به صورت جدول ۶ آورده شده است.

همان گونه که در نمودار ۲ قابل ملاحظه است، رابطه بین نظام های ارزی و عملکرد بانکها تأیید نمی شود؛ چون مقادیر t آن کوچک تر از ۱/۹۶ است. رابطه بین نظام های ارزی و یکسان سازی نرخ ارز و همچنین رابطه بین یکسان سازی نرخ ارز و عملکرد بانکها تأیید می شود؛ زیرا ضرایب معناداری مسیرهای میان این متغیرهای مدل پژوهش از

جدول ۶. آزمون فرضیه های اصلی پژوهش

فرضیات	ضریب مسیر استاندارد	مقدار t محاسبه شده	نتیجه آزمون
فرضیه ۱: نظام های ارزی ← یکسان سازی نرخ ارز	۰/۷۹۸	۲۳/۰۲۸	تأیید

تایید	۶/۰۲۰	۰/۵۸۴	عملکرد بانکها ←	فرضیه ۲: یکسان سازی نرخ ارز
رد	۱/۸۱۷	۰/۲۰۱	عملکرد بانکها ←	فرضیه ۳: نظام های ارزی

در جدول ۷ نشان داده می شود که طبق سه آزمون سوبل و آبیرون و گودمن که برای متغیر میانجی انجام گرفته و به دلیل اینکه Z-value آن ۳/۶۵۷ می باشد در نتیجه نقش میانجی یکسان سازی نرخ ارز تایید می شود.

جدول ۷. آزمون های مربوط به متغیر میانجی گر

آزمون	Z-value	Std. Error	P-value
آزمون سوبل	۳/۷۸۹	۰/۱۰۵۸	۰/۰۰۰۶۶۶۱۷
تست آبیرون	۳/۳۲۵	۰/۱۰۶۱	۰/۰۰۰۶۸۹۵۴
تست گودمن	۳/۶۸۸	۰/۱۰۵۵	۰/۰۰۰۴۳۳۶

همچنین ضریب R^2 برای بررسی برازش مدل ساختاری و معیار Q^2 برای قدرت پیش بینی مدل توسط محقق سنجیده شد و برای سنجش مدل کلی از معیار GOF استفاده گردید، در جدول ۸ نشان داده شده است.

جدول ۸. گزارش مربوط به معیار R^2 ، Q^2 و معیار GOF

متغیر	معیار R Squares		معیار Q^2		معیار GOF	
	ضعیف	متوسط	قوی	ضعیف	متوسط	قوی
یکسان سازی نرخ ارز	۰/۱۹	۰/۳۳	۰/۶۷	۰/۰۲	۰/۳۵	۰/۰۱
عملکرد بانکها	۰/۱۹	۰/۳۳	۰/۶۷	۰/۰۲	۰/۳۵	۰/۰۱

نرخ ارز یکی از مهم ترین ابزارهای سیاستی دولت ها محسوب می شود و انتخاب درست آن اثر قابل توجهی بر تجارت کالا و خدمات، جریان سرمایه، تورم، تعادل تراز پرداخت ها و از همه مهمتر عملکرد بانکها دارد. به این دلیل که انتخاب رژیم نرخ ارز یک مولفه اساسی اقتصادی جهت حفظ و رشد عملکرد بانکها است. نظام های ارزی با اثراتی که بر سیاست های پولی دارند، بر توان ثبات بخشی به فعالیت های اقتصادی از جمله بانکها موثر هستند. همچنین نظام های ارزی بر ثبات بخش مالی نیز موثر هستند که در اینجا می توان به ارزیابی استراتژیک سیاست های یکسان سازی نرخ ارز بر عملکرد بانکها پی برد چرا که ویژگی های نظام های ارزی علاوه بر این که بر وقوع بحران مالی و ارزی موثر هستند، توان سیاست گذاری نجات مالی را نیز تحت تاثیر قرار می دهند. در کشورهایی که کنترل های وسیع بر ارز وجود دارد فرآیند یکسان سازی نرخ ارز یک فرآیند طولانی و وقت گیر است. نتیجه فرضیه اول با نتایج پژوهش های اوچن (۲۰۱۳) و داویس و فوجیوار (۲۰۱۵)، همخوانی دارد که نشان می دهد در کشورهای با درجه پایین باز بودن اقتصادی، نظام های ارزی ثابت بهینه است و در کشورهایی که سیاست هدف گذاری اتورمی را تجربه کردند، نظام ارزی شناور آزاد به عنوان نظام ارزی بهینه است و

همان طور که در جدول ۸ مشاهده می شود مقدار R^2 Squares برای متغیر درون زای عملکرد بانکها ۰/۵۵ محاسبه شده است که با توجه به سه مقدار ملاک، مناسب بودن برازش مدل ساختاری را تایید می سازد. همچنین در سنجش معیار Q^2 مشخص گردید که قدرت پیش بینی مدل در خصوص این دو سازه بالاست و برازش مناسب مدل ساختاری پژوهش تایید شد و حصول مقدار ۰/۶۴۴ برای معیار GOF، برازش بسیار مناسب مدل کلی را نشان می دهد.

۴. نتیجه گیری و پیشنهادها

هدف از این پژوهش، بررسی ارزیابی استراتژیک رابطه بین نظام های ارزی و عملکرد بانکها با هدف یکسان سازی نرخ ارز بود. در این پژوهش نظام های ارزی و انواع نظام های ارزی و مولفه های موثر در انتخاب رژیم های ارزی و عملکرد بانکها در انتخاب نظام های ارزی مناسب و همچنین تاثیر نظام های ارزی و یکسان سازی نرخ ارز و عملکرد بانک ها بر یکسان سازی نرخ ارز بررسی شد. بر اساس نتایج به دست آمده، فرضیه ۱ و ۲ پژوهش تایید و فرضیه ۳ پژوهش رد شد. فرضیه اول مبنی بر اینکه بین نظام های ارزی و یکسان سازی نرخ ارز رابطه ای معنادار است با مقدار آماره t برابر با ۲۳/۰۲۸ به تایید رسید. رژیم

همچنین هدف‌گذاری تورم منجر به رفاه اجتماعی بالاتر می‌شود، اما برای یک اقتصاد خیلی باز و دارای تجارت زیاد، هدف‌گذاری نرخ ارز مناسب‌تر است. همچنین در کشورهایی که بانک مرکزی اعتبار کمتری دارد، تمایل به نرخ ارز می‌خکوب بیشتر است. به طور خلاصه می‌توان گفت از آنجا که سیاست‌های یکسان‌سازی نرخ ارز با افزایش تورم در ایران همراه است، باعث کاهش نرخ ارز واقعی می‌شود در نتیجه در بلندمدت، شاهد کاهش قدرت رقابتی کالاهای صادراتی هستیم اگرچه اجرای این سیاست اثرات تورمی در پی دارد ولی می‌توان با اجرای ارزیابی استراتژیک سیاست‌های مالی و پولی مناسب و اجرای دقیق آنها در بانک‌ها عملکرد بانکها را بهبود بخشید. فرضیه دوم پژوهش مبنی بر اینکه بین یکسان‌سازی نرخ ارز و عملکرد بانک‌ها رابطه‌ای معنادار است. با آماره $t = 6/020$ به تایید رسید. نظام‌های ارزی چندگانه دارای ناکارایی‌های متعددی است که اثرات زیانباری بر اقتصاد ملی وارد می‌کند. تداوم نظام ارزی چندگانه زمینه‌ساز ایجاد رانت برای اشخاص حقیقی و حقوقی است که به منابع ارزی با نرخ رسمی دسترسی دارند، اما این تنها یک روی سکه است. همچنین در حال حاضر حدود ۸۰ درصد از کشورهای جهان با ارزیابی استراتژیک دارای نظام ارزی تک‌نرخ می‌باشند و نظام‌های ارزی چندگانه منسوخ و دارای ریسک بالا به شما می‌رود و تاکید بر این است که در کشورهایی که از یک نوع نظام ارزی مشخص استفاده می‌شود و یکسان‌سازی نرخ ارز در کشور به درستی قابل انجام است به طبع ارزیابی استراتژیک عملکرد بانک‌ها در این کشورها دارای بازده بیشتری است؛ و بر طبق پژوهش‌های صندوق بین‌المللی پول در سال‌های ۲۰۱۵ و ۲۰۱۶ که مطابق با فرضیه دوم این پژوهش است هرچه درصد اختلاف بین نرخ ارز رسمی و بازار آزاد کمتر باشد و همچنین نرخ تورم در سطوح کمتری قرار داشته باشد، یکسان‌سازی نرخ ارز اثرات تورمی کمتری خواهد داشت ضمن اینکه عملکرد بانکها را دوچندان می‌کند. فرضیه سوم پژوهش مبنی بر وجود رابطه معنادار بین نظام‌های ارزی و عملکرد بانکها، نیز با مقدار آماره $t = 1/817$ رد شد. عملکرد بانکها باید از منظرهای مختلف در بانکداری باید مورد توجه قرار گیرد. عملکرد بانکی می‌تواند بیناگر ساختار منابع بانکی و تامین مالی دارایی‌های بانکی باشد. از طرف دیگر، افزایش هزینه‌های منابع به کاهش سودآوری بانکها منجر می‌شود که در نتیجه آن سرمایه بانک کاهش می‌یابد. همچنین عدم ارزیابی استراتژیک نوسان‌های نظام‌های ارزی و بی‌ثباتی بازارهای مالی می‌تواند تاثیر نامساعدی بر ثبات عملکرد

بانکها داشته باشد، زیرا تاثیر نوسان نظام‌های ارزی با روش‌های مدیریت ریسک قابل حذف نیست و از سوی دیگر در کشورهای در حال توسعه ابزار لازم برای مقابله با این نوسان‌ها وجود ندارد، در نتیجه این کشورها در معرض آسیب بیشتری هستند و گرفتار شدن آن‌ها در بحران‌های مالی دور از انتظار نیست. نتیجه فرضیه سوم با نتایج پژوهش زهرا زمانی و همکاران (۱۳۹۷) هماهنگ است که به طور واضح نشان می‌دهد عدم ارزیابی استراتژیک نظام‌های ارزی زمینه‌ساز انواع ریسک‌ها از جمله ریسک معاملاتی، ریسک تبدیل، ریسک اعتباری، ریسک نرخ تورم و مانند آن‌ها را برای نظام بانکی فراهم آورده و در نتیجه سودآوری بانک‌ها را برای نشان دادن عملکرد مطلوب کاهش می‌دهد. پیشنهادها به شرح ذیل برای سازمان مورد مطالعه قابل ارائه است. ۱- توسعه مدل این پژوهش در رتبه بندی ارزیابی استراتژیک نظام‌های ارزی بانکها با نرم افزار کاربردی رتبه بندی نظام‌های ارزی. ۲- ایجاد یک بانک اطلاعاتی جامع به منظور دریافت و ثبت مناسب داده‌های سنجش ارزیابی استراتژیک نظام‌های ارزی بانکها غیر از پرسشنامه. ۳- طراحی و ساخت یک سیستم پشتیبانی تصمیم‌گیری برای رتبه بندی ارزیابی استراتژیک یکسان‌سازی نرخ ارز در بانکها. ۴- با توجه به توصیه کمیته بازل در این زمینه بهتر است بانکها برای رتبه بندی ارزیابی استراتژیک نظام‌های ارزی خود به یک روش بسنده نکنند و روش‌ها و مدل‌های مختلفی برای ارزیابی استراتژیک این امر به کار برند. در نهایت به محققان آتی پیشنهاد می‌شود برای تایید نتایج موضوع پژوهش حاضر را در سایر بانکهای دولتی مورد بحث و بررسی قرار دهند و همچنین به بحث به کارگیری ابزارهای مشتقه و شناسایی ابزارهای مقابله با نوسان نظام‌های ارزی در عملکرد بانکها بپردازند.

منابع

- بوستانی، رضا (۱۳۹۱). سیاست گذاری پولی بهینه در اقتصاد ایران. پژوهش‌های پولی و بانکی.
- بابا زاده، آقابابایی، محمد ابراهیم (۱۳۹۱): اثرات کوتاه مدت و بلند مدت نرخ ارز بر سودآوری ارزی بانک‌ها، فصل نامه پول و اقتصاد، ۹.
- ذوالفقاری، مهدی و سحابی (۱۳۹۵)، بررسی تاثیر نوسانات نرخ ارز بر ریسک بازدهی سهام، مهندسی مالی و مدیریت اوراق بهادار (مدیریت پرتفوی)، (۲۹).
- شاهمرادی، اصغر و ابراهیمی، ایلناز (۱۳۸۹). ارزیابی اثرات سیاست‌های پولی در اقتصاد ایران در قالب یک مدل پویای تصادفی نیوکینزی. مجموعه مقالات بیستمین کنفرانس

- Impact of Exchange Rate Volatility on the Macroeconomic Variables in Negeria; European scientific journal, 9(7): 152.165
- Broto, Carment & Berganza, Juan Carlos (2011). Flexible Inflation Targets, Interventions and Exchange Rate Volatility in Emerging Countries; Banco DE-Espana Eurosistema.
- Baltaji, M(2018). on the analytical and comparison of the types of exchange rate regimes from the economic point of the different countries.
- Celasun oya.exchange rate regime considerations in an oil economy: the case of thi Islamic republic of iran. (January 2003):1-18 .
- Catsianc, G(2018). view of the foreign exchange regimes and the factors that affect the selection of the appropriate currency regime.
- Chisepeya, H(2013). Effects Of Currency Exchange Rate , Inflation On Performance Of Commercial Banks In Malawi , The Thesis Submitted In Partial Fulfilment Of The Requirements For The Award Of The Degree Of Masters In Baking And Finance , Moi University.
- Fayman , A . and Michael Casey , K . (2014). Bank Profitability : The Impact of Foreign Currency Fluctuations , Journal of Applied Business and Economics, vol . 16 , No. 2 , PP . 98 – 104.
- Fogarasi, Jozsef & Ferto, Imre (2012). On Trade Impact of Exchange Rate Volatility and Institutional Quality: The Case of Central European Countries AESI, Dublin .
- Giannellis , N and Papadopoulos , A.P. (2011) : What causes exchange rate volatility ? , Evidence from selected EMU members and candidates for EMU membership countries.Journal of International Money and financ , 30 , 39 – 61.
- Korinekjane & Huchet Bourdon, Marilyne (2011). To What Extent Do Exchange Rates and Their Volatility Affect سالانه سیاست های پولی و ارزی. پژوهشکده پولی و بانکی بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران.
- شهابی، فروغ، شریفی رزانی، حسین و نذریباجانی، کریم (۱۳۹۲). عوامل مؤثر بر نرخ ارز واقعی اقتصاد ایران با استفاده از رویکرد هم جمعی یوهانسن و جوسیلیوس. اولین همایش الکترونیکی ملی چشم انداز اقتصاد ایران
- صلوی تبار، شیرین و جلالی نائینی، احمدرضا (۱۳۹۳). ارزیابی رژیمهای مختلف ارزی در یک اقتصاد باز کوچک. برنامه ریزی و بودجه. (۲) ۲۳، ۱۲-۳.
- زمانزاده، حسین و تو کلیان، حسن (۱۳۹۳). مدیریت نرخ ارز تحت نظام ارزی خزنده در کریدور، مقاله سیاستی، پژوهشکده پولی و بانکی.
- خیابانی، ناصر و کلاهی (۱۳۸۱). یکسان سازی نرخ ارز و اثر آن بر متغیرهای کلان اقتصادی، آبان ماه ص ۱۵-۱۶
- خداداد کاشی، فرهاد و بصیرت پور، حمیده (۱۳۹۵). بررسی تاثیر ساختار بازار بر عملکرد نظام بانکی ایران، فصل نامه پژوهش های اقتصاد صنعتی ایران، دوره ۱، شماره ۱.
- عاطفی منش، رؤیا (۱۳۹۳). گستره رژیم های ارزی میخکوب شده در جهان، بررسی منافع و مضار آن با تأکید بر کشورهای صادرکننده نفت، فصلنامه سیاست تهای مالی و اقتصادی، سال ۲، شماره ۵، بهار.
- محقق نیا و باقر آبادی (۱۳۹۲). بررسی رابطه نوسانات نرخ ارز و بازده صنعت بانکداری در بورس اوراق بهادار تهران.
- مصطفی پور، منوچهر و سخایی، عمادالدین (۱۳۹۰). نگاهی به سیاست ها ی ارزی کشور و چارچوب مناسب تعیین نرخ ارز مجله اقتصادی، ماهنامه بررسی مسائل و سیاست های اقتصادی ۳ و ۴
- میجانی، اکبر و سجاد ابراهیمی (۱۳۹۲). اثر نوسانات نرخ ارز بر رشد بهره وری در کشورهای در حال توسعه با لحاظ سطح توسعه مالی، فصلنامه علمی-پژوهشی مطالعات اقتصادی کاربردی در ایران، سال ۲، شماره ۶ ص ۵
- ورتابین، هادی (۱۳۹۲)، تحلیل منشا نوسانات نرخ ارز طی سال های ۱۳۸۹-۱۳۹۱. سیاست های مالی و اقتصادی، (۴)۱.
- مجله اقتصادی ایران، اخبار تحلیلی (۱۳۹۷)، بررسی تغییرات نرخ ارز بر عملکرد اقتصاد ایران، سیاست های اقتصادی ۶ و ۷.
- Agbeja, O., Adalakun, O. J., & Udi, E. E. (2016). Empirical Analysis of Counterparty Risk and Exchange Rate Risk Management on the Performance of Deposit Money Banks in Nigeria (2009-2013). Journal of Accounting and Finance, 16(2), P. 106.
- Akonji Danmola, Rasaan (2013). The

- Trade?; OECD Trade Policy Papers,119.
- Nyandema.(2016) : The Influence Of Foreign Exchange Rate Fluctuations On The Financial Performance Of Commerial Banks Listed At The Nairobi Securities Exchange, British Journal of Marketing Studies, vol . 4 , No. 3 , PP . 1 – 11.
- Ramos, Raquel Almeida (2012). Intersections between exchange rate and inflation plocies in IMF Recommendations;the international policy center for inclusive growth UNDP and the Government of Brazil .
- Tadesse, G. (2015). The Impact of Exchange Rate on the Profitability of Commercial Banks in Ethiopia (Doctoral dissertation AAU) .
- Rivero, S., & Herrera, M. (2014). Exchange-rate regimes and inflation: An empirical evaluation. Working Papers on International Economics and Finance, 1-18
- Verma , P . R . I . T . I . (2016) , The Impact Of Exchange Rates And Interest Rates On Bank Stock Returns : Evidence From US Banks . Studies in Business and Economics , 11 (1) , 124 - 139 .
- Zhao, G., (2013), Exchange rate risk and the equity performance of financial intermediaries. International Review of Financial Analysis,282-29

نوروزی و همکاران: ارزیابی استراتژیک اثرات نظام ارزی بانک‌ها و یکسان‌سازی نرخ ارز بر عملکرد بانک تجارت